

5 maart 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Waarom is toch eigenlijk de Ad ingevoerd - en hoe? En dan ook maar een voorstel voor het 'zelfstandig aanvullend bachelorprogramma'

1 Inleiding

Het halve land vierde vakantie of was bezig met de voorbereiding op carnaval of was op wintersport of zat relaxed thuis of ging dagjes uit (al dan niet met een AH-korting op zak of met een voordeeltje van een andere organisatie die het beste met alle soorten burgers voor heeft). Het is weer even wennen...daarom een korte aflevering, maar wel van belang, aan het eind.

Het gaat om de vraag die af en toe bij ons naar binnen dwarrelt en te maken heeft met de plannen die 25 jaren geleden voor het eerst opdoken rond de invoering van de Associate degree. Het betreft vooral het 'waarom' en 'hoe', zaken die voor het eerst in juni 2000 op een nationale discussietafel werd gelegd, leidend tot een Leido-werkgroep, met steun van vooral MKB-Nederland.

2 Waarom toen plannen voor de Associate degree werden ontwikkeld

Het idee om met een tweejarige hbo-opleiding aan de slag te gaan kwam opzetten toen op basis van het zgn. Bolognaproces dat in 1999 van start ging, in Nederland de BaMa-structuur werd ingevoerd, dus in het hoger onderwijs met de Bachelor en de Master. Dat was nu eenmaal als zodanig met elkaar overeengekomen, als betrokken landen. Daarmee was er kennelijk in ons land geen plaats meer voor het formeel bestaande 'kort hoger onderwijs', maximaal twee jaren vragend, hoewel er zeker wel een duidelijke doelgroep voor bestond. Er werd formeel door de overheid aangekondigd dat de aanbieders deze opleidingen binnen een paar jaren dienden af te bouwen.

Het mbo kende al enige tijd z'n 'mbo-plus', maar die opzet had meer te maken met een 'verdiepingslag' voor het hoogste mbo-niveau. Daarmee kon het mbo echter niet in het aldus ontstane gat springen, om dit type programma's te ontwikkelen en dan naast de hbo-bacheloropleiding.

Toen vanaf 2000 door ons als Leido bijeenkomsten werden belegd over het toch gaan invoeren van tweejarige opleidingen, met als formele graad de Associate degree, bleek er voldoende steun te zijn om de haalbaarheid ervan te gaan onderzoeken. Daarbij was het van belang dat het bedrijfsleven nadrukkelijk aansloot bij de voorstanders, net als de private aanbieders deden. Ook het feit dat in het buitenland behoorlijk veel landen hun korte opleidingen bleven vormgeven, speelde nadrukkelijk mee, zeker in politieke kringen als het gaat om beleidsmatige belangen.

Omdat het ging om het 'vervangen' van de korte opleidingen in het hoger onderwijs door de Ad was het niet meer dan voor de hand liggend dat de programma's door hogescholen zouden moeten worden aangeboden. Dat daarmee mbo'ers (vooral), werkenden (zeer belangrijk) en havisten in twee jaar een erkende graad konden verwerven, en niet een mbo-5-diploma, dus met een duidelijke status, droeg ook bij aan dit besluit van OCW in 2005.

3 Hoe de Ad binnen het stelsel vormgeven, toen...

Binnen het Bolognaproces kwam men op een gegeven moment toch internationaal tot inkeer met betrekking tot de opleidingen die ergens tussen de anderhalf en twee jaren duren (in landen met een bacheloropleiding van drie resp. vier jaren). In 2005 werd daarvoor een voorstel gelanceerd, mede op instigatie van een aantal internationale organisaties zoals EURASHE, de Europese organisatie voor hogescholen, om recht te doen aan wat er toch in veel landen aan de hand was. Dit type opleiding kreeg het etiket Short Cycle mee, omdat de Bachelor reeds als First Cycle was

geafficheerd. Het was aldus een soort 'noodgreep' qua benaming. Helaas wat laat, moet achteraf worden gesteld, want als men vanaf het begin deze cyclus had opgenomen in het Bologna proces, ja, wat dan...

Daarbij werden, op basis van een onderzoek dat was uitgevoerd op verzoek van de Europese Commissie, twee kernscenario's voorgesteld:

1. De Short Cycle 'linked to the Bachelor', zijnde de constructie waarbij de opleiding een eigen status binnen het hoger onderwijs heeft (met ook die formele kenmerken), maar de doorstroom naar een bacheloropleiding als een recht wordt gezien. Het streven is dat het traject even lang is als bij de ongedeelde leerweg, waar mogelijk.
2. De Short Cycle 'within the Bachelor', zijnde de constructie dat het een zelfstandig programma betreft binnen het hoger onderwijs, maar wel zodanig dat daarna de Bachelor altijd met een aanvullend programma kan worden behaald zonder tijdsverlies – kijkend naar de nominale leerwegen. De aanbieder is dat voor beide dezelfde, in principe.

Nederland koos voor optie 2, mede gezien de wens om het echt en altijd een hbo-opleiding te laten zijn en om te voorkomen dat er daarmee drie type aanbieders naast elkaar zouden gaan ontstaan. Er werd vanaf 2005 door het mbo gelobbyd voor optie 1, met de Short Cycle als mbo-5 binnen het hoger onderwijs, maar daarvan is eigenlijk nooit sprake van geweest (hoewel de toenmalige HBO-Raad geen echte voorstander bleek te zijn van de Short Cycle binnen het hbo, vanwege 'statusproblemen', maar vandaag de dag ligt het toch wel een stuk anders).

Het is vanaf 2006, toen de Ad formeel werd ingevoerd via pilots, nooit de bedoeling geweest dat het programma zou moeten zijn geënt op de eerste twee jaren van de Bachelor. Het was nadrukkelijk toegestaan een eigen aanpak te hebben, met een eigen vormgeving en met een eigen set aan leeruitkomsten. Dat werd juist gepromoot door het werkveld, om de opleiding zo relevant mogelijk te maken voor de arbeidsmarkt. Natuurlijk waren de hogescholen die eerst nog maar weinig Ad-instroom hadden, wel gedwongen om een overlap te hebben bij de programma's om eenheden te kunnen combineren, maar goed, dat was dan maar zo bij de opstart van de Ad.

Maar al gaandeweg werden de Ad's meer zelfstandig ingevuld. Wat wel bleef tot 2018 was dat het traject naar de Bachelor via de Ad vier jaren diende te duren (niet per se 240 studiepunten want er was afgesproken dat er een brugprogramma kon worden ingebouwd, zonder verder al te veel tijdsverlies). De betrokken opleidingen werden dus gedwongen met elkaar te overleggen en van elkaar te leren.

In 2018 werd de knoop formeel door de overheid doorgemaakt om over te gaan naar een situatie die lijkt op een combinatie van de twee eerder genoemde opties: zelfstandig (linked to) maar wel bij inhoudelijke verwantschap met een aanvullend bachelorprogramma van twee jaren (within).

4 En daarom dus... eigen pad uitzetten... een voorstel...

Men zit dus met de worsteling om wat in de wet staat over het bieden van die mogelijkheid voor een aanvullend programma, om te zetten in concrete scenario's. Dat is leerzaam, maar toch wel lastig, met aan beide kanten van de doorstroom een eigen dynamiek hebbende.

Het is van deze kant al een paar keren genoemd in de nieuwsbrieven, maar het is een mooi compromis om deze mix van opties te gebruiken. Laat de Ad zich verder als zelfstandige opleiding ontwikkelen – mede gezien het succes ervan – en biedt de hogescholen die dat willen (en kunnen) de formele mogelijkheid om met maatwerk bij geschikte Ad's een eigen aanvullend bachelorprogramma te ontwerpen.

Het eindprofiel ervan wordt, net als bij de Ad, in samenwerking met het (regionale) werkveld opgesteld en door de hogeschool omgezet in bijpassende leeruitkomsten. Daarvoor moet dus de mogelijkheid worden geschapen voor een eigen accreditatie van dit programma, maar dan uiteraard altijd in samenhang met de Ad-opleidingen die daartoe toegang bieden. Je zou dan kunnen zeggen dat zo'n specifiek 2+2-model leidt tot een vierjarige bacheloropleiding, met een geheel eigen smaak en kleur.

Kortom, laten de Professional Associate Colleges de handen ineenslaan, want zij zijn vooral de aanbieders die van dit alles het meeste afweten, dus van de hoed en de rand (u weet wel, zo'n ding dat geslaagden de hoogte in slingeren vanwege het hebben bereikt van een volgend niveau).